

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ ФТИЗИОПУЛЬМОНОЛОГІЇ

На початку 20 століття захворюваність на туберкульоз в Херсонській губернії, куди входила Одеса і Одеська область, становила 926,0, а в Україні - 1009 на 100 тис. населення.

У 1907 році в Одесі розпочало роботу «Суспільство боротьби з туберкульозом». В амбулаторії проводились: туберкулінодіагностика, працювала клініко-діагностична лабораторія, приватна рентгеноскопія, в подальшому був обладнаний власний рентген-кабінет.

Допомога надавалася у вигляді безкоштовного надання продуктів харчування, риб'ячого жиру, кумису, сала, грошової допомоги на оплату житла.

У 1921 р в Одесі на Слобідці (вул. Ядова, 4) була розгорнута перша в Україні обласна клінічна туберкульозна лікарня на 75 ліжок, на базі якої в 1922 році організований тубінститут ім. Р. Коха. Засновником і директором його був Д. Л. Меерсон.

У тому ж, 1922, році, заснована кафедра туберкульозу Одеського медичного інституту, яку очолив Дарій Львович Меерсон.

Кафедра фтизіатрії і НДІ фтизіатрії стали фундаментальною базою для розвитку фтизіатричної науки і практики в Одеському регіоні, успіхи і проблеми яких систематично доповідалися і обговорювалися на засіданнях Одеського обласного науково-практичного товариства, керованого Д. Л. Меерсоном.

Одеська фтизіатрична школа за довгі роки свого існування розробила і впровадила чимало прогресивних форм і методів протитуберкульозної роботи. Серед яких:

- особливості фтізіогенеза (Д. Л. Меерсон, М. М. Альперін),

- показання і методика ведення штучного пневмотораксу (Д. Л. Меерсон, С. Н. Вайнер, М. П. Максимчук, А. Н. Велетнів, М. А. Меламуд),
- функціональні порушення в патофізіології туберкульозу (Л. Б. Аксельрод, Л. С. Вайнер та ін.),
- клініка і діагностика малих форм туберкульозу (Є. Р. Кричевська, М. Г. Зальцберг),
- вплив ендокринних порушень і деяких супутніх захворювань на перебіг туберкульозу (Д. Л. Меерсон, Ф. А. Александрова, М. Л., Борщівський, Л. В. Лучинська),
- різні аспекти фтизіохірургії.

■ Створена струнка система профілактики, виявлення і лікування туберкульозу, певна соціальна стабільність, цілеспрямовані зусилля загальномедичній мережі, санепідслужби та, перш за все, спеціалізованої протитуберкульозної служби, дозволили в довоєнні і післявоєнні роки домогтися вираженого зниження показників поширеності туберкульозу в м.Одесі та Одеській області.

З 1955 по 1987 роки кафедру очолювала професор Марія Іванівна Тараненко, яка продовжувала розвивати наукові напрямки, закладені її учителем, Д. Л. Меерсоном.

Основні теми досліджень були присвячені питанням як хіміотерапії, так і патогенетичного лікування хворих на туберкульоз. Під керівництвом М.І.Тараненко на кафедрі розроблено та впроваджено в медичну практику метод тканинної терапії по В.П.Філатова, а також метод подвійний тканинної терапії, які довели ефективність патогенетичного лікування хворих на туберкульоз.

Протягом багатьох років проф. М. І. Тараненко очолювала обласне наукове товариство фтизіатрів і пульмонологів, 8 років - СНТ за фахом фтизіатрія. Соратниками по роботі в той період були доценти М. П. Максимчук, Г. Д. Попов, А. А. Ярощук, Е. П. Цибань, Е. І. Кудринская, С. В. Пекур, М. І. Степула, В. Д. Смоквіна, О. Н. Нерсесян, Л. Г. Авербух.

У 1987 році кафедру очолив професор Ованес Нерсесович Нерсесян, учень проф. М.І. Тараненко.

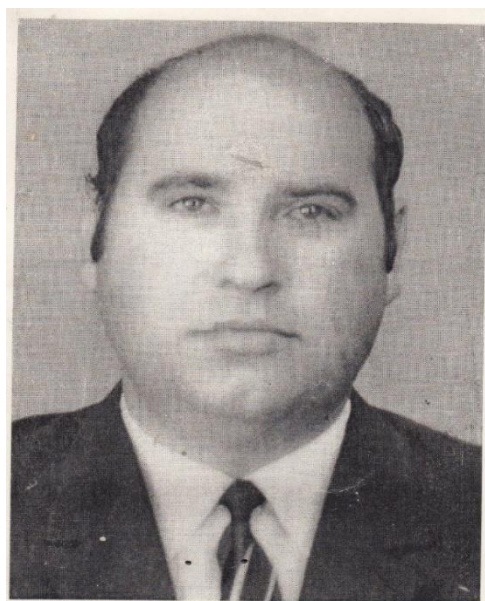
Протягом багатьох років Ованес Нерсесович був головою Одеської обласної асоціації фтизіатрів і пульмонологів.

У 1995 році за пропозицією О.Н. Нерсесян кафедра була перейменована у фтізіопульмонології.

Наукові напрвлення робіт О.Н.Нерсесяна:

«Клінічний перебіг інфільтративно-пневмонического туберкульозу легенів в умовах антибактеріальної терапії з урахуванням обміну триптофану» (канд. Дис.).

«Клініка, діагностика, диференціальна діагностика та лікування уражень лімфатичної системи у хворих на туберкульоз легень» (докт.діс.).

З 1999 р по 2013 р кафедрою керував професор Олександр Костянтинівич Асмолов.

Його наукові праці присвячені вивченню діагностичних підходів і лікування бронхолегеневої патології, адаптаційних механізмів організму, він співавтор національного підручника з фтизіатрії, що вийшов в 2015 році.

За період керівництва кафедрою професорами: Д. Л. Меерсоном, М. І. Тараненко, О. Н. Нерсеян, А. К. Асмоловим на кафедрі підготовлено та захищено 34 кандидатських і 4 докторських дисертацій.

Проф. Мастеров Г. Д. - «Особливості перебігу і лікування хворих на туберкульоз легень, стадающие на цукровий діабет, і використання апітерапії в комплексному лікуванні туберкульозу легенів» (докт. Дис.).

Доц. Степула М. І. вивчала імунологічні зміни і шляхи їх корекції у хворих на туберкульоз легень.

Доц. Смоквіна В. Д. «Перебіг вперше виявленого туберкульозу легень при комплексній терапії з урахуванням показників реактивності організму».

Доц. Смольська І. М. «Ефективність лікування хворих на туберкульоз із супутнім алкоголізмом».

Доц. Бабуріна Е. А. «Ефективність комплексної хіміотерапії з Використання мареполімієлу у Вперше Виявлення Хворов на туберкульоз легень».

Леоненко О. М. «Виявлення, клінічний перебіг та лікування туберкульозу у ВІЛ-інфікованих та Хворов СНІД»

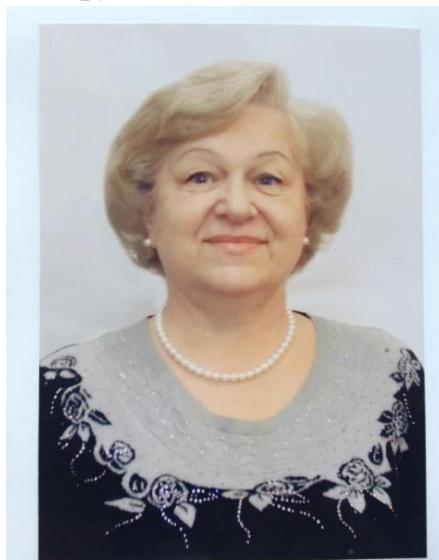
Полякова С. О. «Ефективність лімфотропної терапії в комплексному лікуванні Хворов на Вперше діагностованій деструктивний туберкульоз легень».

Лекан О. Я «Ефективність білково-вуглеводного концентрату Із мідій БВК-М в комплексному лікуванні хронічного бронхіту»

Шпота О. Є. «Функціональні Зміни слізної оболонки бронхів у хворого на ХНЗЛ Із синдромом низьких трийодтіроніну та їх лікування».

З 2013 року по наступний час кафедру очолює професор Ніна Анатоліївна Мацегора, автор понад 300 друкованих праць, більше 15 патентів, автор розділу в національному підручнику «Клінічна біохімія» і ін.,

що має великий досвід роботи в клініці внутрішніх і професійних хвороб, клінічної лабораторної та функціональної діагностики, медичної реабілітації.

НАУКОВА ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДРИ

На сьогодні кафедра має наукові напрямки за фахом «фтизіатрія»:

- проблема поширення резистентних штамів мікобактерій туберкульозу в Україні та світі;
- вивчення характеристики супутніх захворювань та їхньої ролі у формуванні хіміорезистентного туберкульозу легень;
- хіміорезистентний туберкульоз у сполученні із ВІЛ-інфекцією: патогенетичні та клінічні особливості, труднощі діагностики та лікування.

Кафедрами фтізіопульмонології, клінічної імунології, загальної біології, клінічної фармакології та гінекології більше 10 років проводилися спільні наукові дослідження, які стосувалися вивчення поширення *M.tuberculosis* *сем'ї Beijing* на півдні України (Миколаївська та Одеська області) й профілю резистентності цих мікобактерій до противотуберкулезних препаратів.

■ Дослідження, проведені в ОНМедУ, показали, що поширеність цього штаму в Одеській області в 2005-2006 роках становила 30%, в Миколаївській 17,5%. Ці дані корелюють з частотою поширеності сім'ї *Beijing* за даними лабораторії кафедри фтизіатрії Харківської медичної академії післядипломної освіти, за якими в Харківській області частота поширеності збудника сім'ї *Beijing* складає 32%.

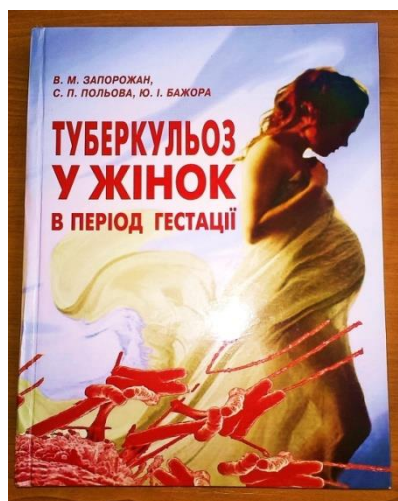
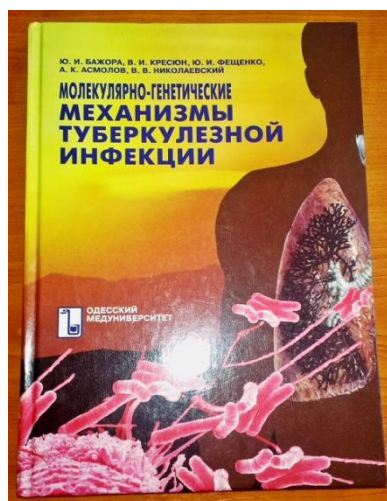
■ Головною негативною характеристикою штамів родини Beijing є їх здатність до швидкого, у порівнянні з іншими сім'ями, формуванню лікарської стійкості. Як показали дослідження, стійкість цього штаму до ізоніазиду склала 41,9%, рифампіцину - 45,1%, піразинаміду 41,9%, стрептоміцину - 61,2%, етамбутолу 32,3%, а показник мультирезистентності (H + R) - 32,3%.

■ Серед хворих, що мали цей штам, в 80,6% виявлялися порожнини розпаду. У хворих на дисемінований туберкульоз в 58% опинявся штам Beijing, інфільтративним - 32,2%.

З результатів досліджень зроблено висновок про особливості інфекційного контролю, лікування і прогнозування перебігу захворювання при виявленні даного збудника ТБ.

Робота професора кафедри загальної та клінічної фармакології ОНМедУ П. Б. Антоненко проводилася на клінічних базах Обласного протитуберкульозного диспансеру та Одеської обласної туберкульозної клінічної лікарні.

Результати досліджень відображені в докторській дисертації: «Вплив поліморфізму процесів біотрансформації ліків на ефективність протитуберкульозної хіміотерапії у людини», яка успішно захищена в 2015 році. За матеріалам дисертації автором зроблена доповідь на засіданні Одеського обласного науково-практичного товариства фтізіопульмонології.

НДР кафедри на 2015 – 2019 роки :

«Аналіз епідеміологічних факторів ризику розвитку дизрегуляторних станів і коморбідної патології при хіміорезистентному туберкульозі та шляхи їх подолання».

У даному напрямку проведено вивчення патоморфологічних змін з боку внутрішніх органів при ізольованому ХРТБ та ко-інфекції ХРТБ/ВІЛ/СНІД у порівнянні із прижиттєво діагностованою патологією .

Складено порівняльну оцінку прижиттєвих та посмертних змін внутрішніх органів у хворих на ХРТБ та ХРТБ/ВІЛ.

Зроблений аналіз біохімічних показників у хворих на ХРТБ та ХРТБ/ВІЛ, що знаходилися у термінальному стані.

Ефективність НДР медична:

- На підставі проведених досліджень розроблені нові комплексні методи підходу щодо збору інформації при проведенні епідеміологічного дослідження хворих на хіміорезистентний туберкульоз, на основі чого визначено інформативну значимість різних ендогенних та середовищних факторів ризику розвитку дизрегуляторних станів і коморбідної патології та їх взаємозв'язок при хіміорезистентному туберкульозі.

- Проаналізовані окремі значення епідеміологічних даних та сімейного анамнезу в оцінці спадкової схильності до дизрегуляторних станів і коморбідної патології при хіміорезистентному туберкульозі.

- Уточнені клініко-лабораторні та функціональні особливості дизрегуляторних станів при хіміорезистентному туберкульозі та розроблені диференційовані схеми лікування обстежених хворих згідно отриманих епідеміологічних даних.

НОВЕ У ЛІКУВАННІ ХВОРИХ НА ХРТБ/ВІЛ

- Доведено доцільність застосування імуноглобулінів у комплексному лікуванні хворих на хіміорезистентний туберкульоз.
- Впроваджено застосування «Біовену моно» Ig G при хіміорезистентному туберкульозі.
- Підвищено ефективність лікування хворих на ХРТБ/ВІЛ у стані глибокої імуносупресії.

За матеріалами НДР асистентом А. В. Капрош виконано кандидатську дисертацію.

Вивчалися шляхи профілактики ХРТБ та ХРТБ/ВІЛ

БЦЖ-вакцинація: шляхи підвищення ефективності та профілактики ускладнень. У даному напрямку завершує виконання кандидатської дисертації асистент Л. П. Омел'ян.

ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ КАДРІВ

Ф.І.О.	ТЕМА	СТАН
Беседа Ярослав Віталійович	Клініко-діагностичне значення мікроальбумінурії при первинних ниркових порушеннях у хворих на вперше діагностований туберкульоз легень	захищено кандидатську дисертацію 15.05.2018
Капрош Антоніна Вікторівна	Оптимізація фармакотерапії хворих на хіміорезистентний туберкульоз, асоційований з ВІЛ-інфекцією на тлі глибокої імуносупресії	100% виконання Робота подана у спеціалізовану Вчену раду
Омел'ян Лариса Павлівна	Комплексна оцінка клініко-епідеміологічних, біохімічних, гематологічних та імунологічних показників у діагностиці та прогнозуванні післявакцинальних БЦЖ-ускладнень.	95% виконання

Крім того, розвивається **пульмонологічний напрямок**, за яким **виконано 3 кандидатські дисертації**

Ф.І.О.	ТЕМА	СТАН
Місюна Анна Вікторівна	Клініко-біохімічні паралелі та показники функціонального стану кардіо-респіраторної системи хворих на артеріальну гіпертензію у сполученні з хронічним обструктивним захворюванням легень під впливом фізичних чинників у процесі відновлювальної терапії.	захищено кандидатську дисертацію (10.06.2015)
Шкуренко Олена Олександрівна	Обґрунтування застосування галоаерозольної та магнітолазеної терапії у комплексному відновлювальному лікуванні хворих на бронхіальну астму у сполученні з ішемічною хворобою серця.	Захищено кандидатську дисертацію (02.07.2020 р.)
Ілікчіїва Наталя Юріївна	Диференційований підхід до застосування вазоактивних препаратів при ішемічній хворобі серця у поєднанні з артеріальною та легеневою гіпертензією.	Готується до офіційного захисту в м.Харків (ХНМУ)

Учбово-методична нарада кафедри фтизіопульмонології.

ЗА останні 7 років ВИДАНО

59 статей у наукових фахових журналах,

12 – за кордоном

1 – в SCOPUS

4 методичних рекомендацій

Патенти з НДР

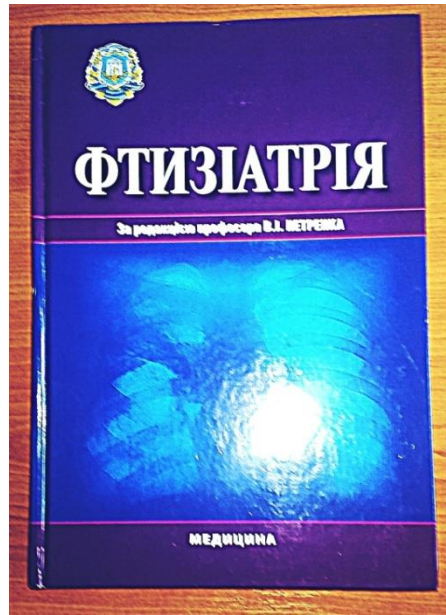
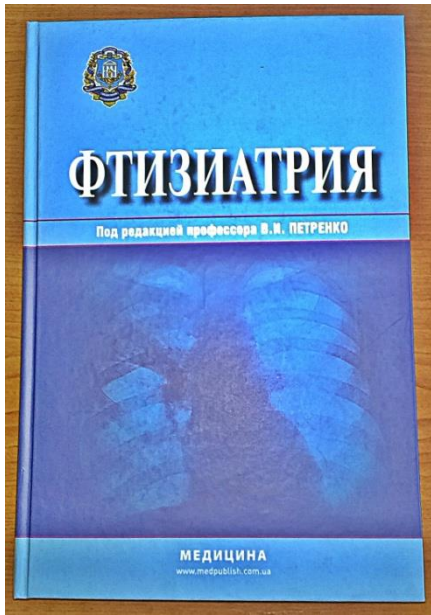
8 патентів на корисну модель

6 патентів України

6 впроваджень патентів в навчальний процес.

Новий напрямок роботи кафедри – вивчення епідеміології, особливості клініки, диференційної діагностики хворих на обструктивні захворювання легень, що поєднані з ішемічною хворобою серця, та шляхи відновлювального лікування. У дослідження будуть включені пацієнти як зі специфічною, так й неспецифічною природою захворювання.

Под керівництвом кафедри, керівимой профессором Васи́лем Ива́новичем Петренко (Национальный медицинский университет им. О. О. Богомольца) випущен учебник «ФТИЗИАТРИЯ» (на украинском и русском языках), соавтором которого является и кафедра фтизіопульмонологии ОНМедУ.

РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ

Керівником СНО є асистент кафедри Антоніна Вікторівна Капрош.

Засідання СНО спільно з кафедрою психіатрії

НА КАФЕДРІ ВЕДЕТЬСЯ ВЕЛИКА ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА.

На кафедрі навчаються:

- усі студенти ОНМедУ 5 курсу, відповідно типовому плану та робочим програм МОЗ України, 4 курсу стоматологічного факультету, 6 курсу педіатричного факультету ;
- Лікарі-інтерни за фахом «фтизіатрія»;
- Лікарі-інтерни суміжники (загальної практики та сімейної медицини, хірургії, внутрішніх хвороб та ін.);
- Лікарі-фтизіатри з ФПО;
- Лікарі, інших спеціальностей, що проходять ФПО.

■ Багато лікарів закінчили клінічну ординатуру з фтизіатрії, передатестаційні цикли, первинну спеціалізацію і тематичні цикли удосконалення для лікарів - фтизіатрів м.Одеси, Одеській, Миколаївській і Херсонській областей. С 1991 г. через інтернатуру підготовлено більше 70 лікарів-фтизіатрів. Усі вони працюють в даний час в ОКТБ і ПТД, МПТД, Миколаївському облтубдиспансері.

Штат кафедри сьогодні:

Штат кафедри складає 11 співробітників, з яких 1 – професор, зав. кафедрою, 6 – кандидатів мед. наук; 2 асистенти, що запланували кандидатські дисертації та виконали на 95 % та 100%; 1 – асистент-сумісник, також бажає займатися науковою діяльністю.

За останні 7 років на кафедрі:

- активізувалась наукова діяльність – дисертації, друковані праці, конференції;
- три кандидати мед. наук стали доцентами;
- штат доповнений 3-ма новими молодими співробітниками;
- відновлено роботу Одеського обласного наукового товариства фтизіопульмонологів;
- підтримуємо зв'язок з науковими школами України та країн зарубіжж'я.

КЛІНІЧНА БАЗА, ДЕ СТУДЕНТИ ПРАКТИКУЮТЬ.

Протягом 41 року основною базою кафедри була обласна клінічна туберкульозна лікарня, а з 2014 року - і міський протитуберкульозний

клінічний диспансер, на базі III відділення якого створено навчально-методичний центр.

■ Крім того, незважаючи на формальну відсутність договору про клінічну базу з ОПТД, у нас тривала співпраця - наукові дослідження, демонстрація хворих студентам, лікарям-курсантам. В актовому залі ОПТД проводяться засідання Одеського обласного наукового товариства фтізіопульмонології і т. д.

Клінічною базою кафедри є не тільки установи протитуберкульозної служби: при навчанні клінічним основам в пульмонології для лікарів-інтернів нам надана можливість користуватися пульмонологічним відділенням Одеської обласної клінічної лікарні, дитячої обласної клінічної лікарні, які є клінічними базами ОНМедУ, а також 8-ої міської лікарні.

Триває активна творча взаємодія з кафедрами ОНМедУ, в тому числі професійної патології і функціональної діагностики, загальної біології та клінічної імунології, психіатрії, клінічної фармакології.

Клінічна база протягом 6,5 років знаходилася у 3-му міському протитуберкульозному диспансері на Отамана Головатого, 30.

З 2020-2021 н. р. у зв'язку із закриттям міського протитуберкульозного диспансеру, клінічною базою кафедри став протитуберкульозний санаторій «Аркадія», з керівництвом якого був складений договір про клінічну базу.

У клінічному спеціальному спеціалізованому санаторії «Аркадія» лікуються хворі на активний туберкульоз у 2-ої фази (підтримуючої):

- 50 ліжок – ТБ органів дихання;
- 80 ліжок – ТБ органів сечо-статевої системи;
- 80 ліжок – ТБ нервової системи;
- 50 ліжок – ТБ ока та інших позалегеневих локалізацій.

Кафедрі надано 7 приміщень загальною площею 108,2 м². Крім того є можливість проведення засідань товариства фтізіатрів та пульмонологів, конференцій. Конференц-зал розрахований на 180 міс.

Таким чином, створені усі умови для подальшого успішного вивчення фтізіопульмонології.

